

سردار ایرانی تازه‌ای که باید زیر نظر داشت

به قلم ماتیو لویت (/fa/experts/matyw-lwyt-0/)

۲۳ ژانویه ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

(English (/policy-analysis/new-iranian-general-watch

درباره نویسنده

ماتیو لویت (/fa/experts/matyw-lwyt-0/)

مقاله‌ها و دیدگاه‌ها

رژیم با ارتقای مقام یک جنگجوی رزم‌دیده جبهه لبنان پرسش‌هایی در باره گام‌های بعدی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پس از مرگ سلیمانی برانگیخته است

کشته شدن قاسم سلیمانی توسط آمریکا در اوایل ماه ژانویه ایران را از یکی از برجسته‌ترین فرماندهانش محروم ساخت و پرسش‌های تازه‌ای در باره استراتژی ایران برای گسترش و حفظ قدرتش در منطقه ایجاد کرد. آیا ایران در غیاب فرمانده کارزماتیک و نامدارش ناچار به سنگر نشینی و وقفه در فعالیت‌هایش خواهد شد یا راه‌های تازه‌ای برای ضربه زدن خواهد یافت استراتژی ایران اکنون در حال پدیدار شدن است و پنجره‌ای به فعالیت‌های ایران و چالش‌های فراروی نیروهای آمریکایی می‌گشاید.

اهمیت سلیمانی در این بود که فرماندهی نیروی قدس را به عهده داشت یعنی بازوی عملیات خارجی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که تحت فرماندهی سلیمانی مسئول بیرون راندن آمریکا و سایر نیروهای غربی از منطقه و تضمین جایگاه ایران به عنوان قدرت برتر منطقه‌ای بود. برای دستیابی به این هدف سلیمانی تلاش ایران برای ایجاد شبکه‌ای از نیروهای نیابتی را به نحوی مؤثر رهبری کرد و یک لژیون خارجی از جنگجویان شیعه غیرایرانی وفادار به تهران پدید آورد که خودش مستقیماً فرماندهی آن را بر عهده داشت. جایگزینی او کار دشواری بود اما ایران روند جایگزینی را آغاز کرده است. نخست سردار اسماعیل قاتانی معاون سلیمانی به سرعت ارتقای مقام یافت و به جای سلیمانی هدایت نیروی قدس را عهده دار شد.

در این هفته ایران یک مورد ترفیع مقام دیگر اعلام کرد که می‌تواند بیشتر از ارتقای قاتانی گویای مسیر پیش رو باشد: معاون جدید فرمانده نیروی قدس سردار محمد حسین زاده حجازی است که آخرین سمتش فرماندهی سپاه لبنان نیروی قدس بوده و مسئولیت نظارت بر ارتباطات ایران با حزب الله و به طور کلی فعالیت‌های نیروی قدس در سراسر ناحیه شام را بر عهده داشته است. پیام پشت ترفیع حجازی آشکار است: درست است که سلیمانی مرده اما نیروی قدس که او رهبری‌اش می‌کرد زنده است و فعالانه در پیگیری استراتژی منطقه‌ای که سلیمانی پرچمدار آن بود می‌کوشد.

ایران ناچار است مدیریت نیروهای نیابتی و سازوکارهای فرماندهی و کنترل را که سلیمانی شخصاً با اتکا به توان شخصیتی و ارتباطات درازمدت اداره می‌کرد بازسازی کند و از این رو مشغول توسعه استراتژی تازه‌ای است تا بر آنچه علی خامنه‌ای رهبر ایران «رزمندگان بدون مرز» خواند نظارت کند. خلاصه این استراتژی از این قرار است: از آنجا که هیچ فرماندهی به‌تنهایی نمی‌تواند جای سلیمانی را بگیرد اداره شبکه نیروهای نیابتی ایران به صورت گروهی خواهد بود به این معنا که نیروی قدس شماری از مدیران ارشد و باتجربه‌اش را گرد خواهد آورد تا دسته‌جمعی وظایفی را که سلیمانی به‌تنهایی انجام می‌داد عهده‌دار شوند. بی‌تردید رهبران اصلی گروه‌های

نیابتی ایران به‌ویژه حسن نصرالله رهبر حزب‌الله نقش عمده‌ای به عهده خواهند داشت اما سیاست‌گذاران باید به تغییر پرسنل و ترفیعات در داخل نیروی قدس هم توجه ویژه داشته باشند

از برخی جهات ثابت شده که سلیمانی بزرگترین نقطه شکست ایران بوده است چرا که حذف او از معادله شکاف بسیار بزرگی در استراتژی منطقه‌ای ایران پدید آورد در چند سال منتهی به مرگ سلیمانی که بر اثر حمله پهلادی سوم ژانویه رخ داد او به چهره عمومی سازمانی بدل شد که پیش‌تر سُرّی بود و شبکه‌ای مخفی از گروه‌های جنگجوی نیابتی را اداره می‌کرد پس از آغاز بهار عربی جنگ داخلی سوریه و برآمدن داعش تهران فرصتی فراهم دید تا از سلیمانی برای تقویت اتحادهای نیابتی در منطقه بهره گیرد سلیمانی که رهبری کاریزماتیک بود موفق شد هم در میان رهبران و هم اعضای عادی گروه‌های نیابتی ایران پیروان وفاداری پیدا کند سلیمانی فرماندهی میدانی بود و در عملیات مهم به طور مستقیم و شخصی ایفای نقش می‌کرد با فرماندهان شاخص شبه‌نظامی رابطه شخصی داشت و در اختلافات پیش‌پاافتاده‌ای که گاهی بر سر پول یا اعتبار بین‌شان رخ می‌داد پادرمیانی می‌کرد

سلیمانی برای ایفای چنین نقشی شایستگی بی‌همتایی داشت اما جانشین‌اش اسماعیل قآنی فاقد آن شایستگی است قآنی بیش از آن که رهبری کاریزماتیک باشد شخصیتی صرفاً اداری است و بعید است بتواند همه نقش‌ها و مسئولیت‌هایی را که سلیمانی ایفا می‌کرد بر عهده گیرد شاید مهم‌ترین حوزه عملیاتی نیروی قدس در حال حاضر حوزه شام [سوریه و لبنان] باشد و به همین دلیل انتصاب فرمانده سپاه لبنان نیروی قدس که به واحد ۲۰۰۰ نیز معروف است به معاونت فرماندهی این نیرو حائز اهمیت بسیار است

قآنی قبل از اینکه به عنوان فرمانده نیروی قدس جانشین سلیمانی شود یکی از معاونان مهم او و مسئول سپاه انصار نیروی قدس بود که در حوزه افغانستان پاکستان و آسیای میانه فعال است به دلیل اشتغال به حوزه آسیای میانه قآنی تجربه عمیقی در جهان عرب نداشت وقتی هم در سال ۲۰۱۲ وزارت خزانه‌داری نام او را در فهرست تروریست‌ها گنجاند (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg1506.aspx>) مبنای این تصمیم به خاطر نقش تدارکاتی او در ارسال پول و سلاح به حزب‌الله در لبنان و عناصر نیروی قدس در آفریقا بود گفته می‌شود قآنی زبان عربی بلد نیست و در نتیجه مناسب ایفای نقش جانشینی سلیمانی در فرماندهی نیروی قدس نخواهد بود فرمانده این نیرو نقطه تماس روابط صمیمانه عملیاتی میان ایران با نیروهای نیابتی خود در عراق یمن و به‌ویژه سوریه و لبنان است

و اینک حجازی که در همین هفته به معاونت فرماندهی نیروی قدس منصوب شده

(<https://www.tehrantimes.com/news/444373/General-Hejazi-named-deputy-chief-of-IRGC-Quds-Force>) وارد عرصه می‌شود حجازی سابقه طولانی در نیروی قدس دارد و طبق گزارش‌ها از آغاز تأسیس در سال ۱۹۷۹ به عضویت این نهاد درآمده است گزارش شده که در سال ۱۹۸۰ حجازی در کنار سلیمانی و قآنی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/who-is-esmail-qaani-the-new-chief-commander-of-irans-gods-force>) جزو نیروهای سپاه بوده که برای نبرد با گروه‌های گرد ایرانی اعزام شده بودند (<https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tehranbureau/2012/08/the-irgc-strategic-brain-trust-part-2-ahmadian-hejazi-and-jafari.html>) حجازی به تدریج مراحل ترفیع را پیمود و به مقام معاونت و بعدتر فرماندهی نیروی بسیج سپاه پاسداران رسید او حدود ۱۰ سال فرماندهی بسیج را بر عهده داشت و در طی دوره فرماندهی او بسیج و نیروهای خودسر تحت حمایتش به فهرستی طولانی

(<https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tehranbureau/2012/08/the-irgc-strategic-brain-trust-part-2-ahmadian-hejazi-and-jafari.html>) از موارد نقض حقوق بشر متهم شدند

در سپتامبر ۲۰۰۷ حجازی به ریاست ستاد سپاه پاسداران منصوب شد و یک ماه بعد وزارت خزانه‌داری حجازی را به دلیل نقش او در گسترش سلاح‌های کشتار جمعی ایران (در کنار سلیمانی و سایر مقامات سپاه) تروریست اعلام کرد حجازی پس از آن چندین سمت مهم فرماندهی نظامی داشت از جمله معاونت فرماندهی سپاه پاسداران و معاونت فرماندهی ستاد مشترک نیروهای مسلح ایران

حجازی همچنین فرمانده سپاه ثارالله تهران بود که طبق نظر شورای اروپا (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:267:0013:0018:EN:PDF>) «نقش محوری در سرکوب اعتراضات پسانتخاباتی» در سال ۲۰۰۹ داشت شورای اروپا همچنین اعلام کرد که حجازی «در تاریخ ۲۶ ژوئن ۲۰۰۹ نامه‌ای به وزارت بهداشت نوشته و افشای اسناد یا مدارک پزشکی کسانی را که در طی رخدادهای پس از انتخابات مجروح یا بستری شده‌اند ممنوع کرده است که قرینه‌ای بر پنهان‌کاری است». در نتیجه اتحادیه اروپا حجازی را در سال ۲۰۱۱ به دلیل نقش او در نقض حقوق بشر در ایران تحریم کرد

وقتی استراتژی منطقه‌ای ایران به سمت نبرد نامتقارن و تهاجمی‌تر گرایش یافت سلیمانی نیازمند دستیار باتجربه‌ای بود که عملیات نیروی قدس در شام را که به سرعت در حال گسترش بود هدایت و نظارت کند در آن زمان حجازی فرماندهی واحد ۲۰۰۰ (<https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs->

[prod.s3.amazonaws.com/s3fs-](https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-)

عملیات نیروی قدس در شام را هدایت می‌کرد. این عملیات محدود به حمایت از حزب‌الله نبود و حمایت از گروه‌های تروریست فلسطینی نظیر «حماس» و «جبهه مردمی برای آزادی فلسطین-فرماندهی کل» را نیز شامل می‌شد. واحد ۲۰۰۰ همچنین مسئولیت حمایت از رژیم اسد در سوریه را بر عهده دارد.

با استفاده از آشفته‌گی‌های جنگ داخلی سوریه ایران در حدود سال ۲۰۱۳ تصمیم گرفت موشک‌های نقطه‌زن را از طریق سوریه به دست حزب‌الله در لبنان برساند. ایران امیدوار بود که انتقال سلاح در گردوغبار جنگ سوریه پنهان بماند اما حملات هوایی اسرائیل (<https://www.nytimes.com/2013/01/31/world/middleeast/syria-says-it-was-hit-by-strikes-from-israeli-planes.html>) برخی از محموله‌ها را نابود کرد و در اوایل ۲۰۱۴ مطبوعات (<https://www.wsj.com/articles/hezbollah-upgrades-missile-threat-to-israel-1388707270>) از این برنامه موشکی ایران خبر یافتند.

طبق گفته مقامات اسرائیلی (<https://www.idf.il/en/minisites/hezbollah/hezbollahs-precision-guided-missile-project>) استراتژی ایران نخست شامل ارسال موشک‌های هدایت‌شونده نقطه‌زن به طور کامل و سرهم‌شده بود اما بعداً روش کار عوض شد و تصمیم گرفتند قطعات موشک را قاچاق کنند تا در لبنان سر هم شود. در سال ۲۰۱۹ حزب‌الله و نیروی قدس با ساخت مجتمع‌های تولید و تبدیل قطعات در مکان‌های مختلف در خاک لبنان پروژه را توسعه دادند و به گفته مقامات اسرائیل اعضای کلیدی نیروی قدس برای کار و زندگی در لبنان مستقر شدند و بر روند روزبه‌روز عملیات نظارت می‌کردند. در اوت ۲۰۱۹ نیروهای دفاعی اسرائیل جزئیاتی از این عملیات شامل نام و تصاویر سه تن از مأموران مهم نیروی قدس را منتشر کردند.

(<https://www.idf.il/en/minisites/hezbollah/hezbollahs-precision-guided-missile-project>). مهم‌ترین چهره این جمع حجازی بود که همراه خانواده‌اش به لبنان نقل مکان کرده بود تا بر پروژه نظارت کند. خبرگزاری ایرانی فارس نیز روایت اسرائیلی‌ها را تأیید می‌کند و می‌نویسد:

<https://www.farsnews.ir/news/13981030000570/%D8%AC%D8%A7%D9%86%D8%B4%DB%8C%D9%86-%D8%AC%D8%AF%DB%8C%D8%AF-%D9%86%DB%8C%D8%B1%D9%88%DB%8C-%D9%82%D8%AF%D8%B3-%D8%B1%D8%A7-%D8%A8%DB%8C%D8%B4%D8%AA%D8%B1-%D8%A8%D8%B4%D9%86%D8%A7%D8%B3%DB%8C%D8%AF-%D8%B3%D8%B1%D8%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%DA%A9%D9%87-%D8%A8%D9%87-%D8%AA%D8%AD%D9%85%DB%8C%D9%84-%D8%AA%D9%84%D9%81%D8%A7%D8%AA-%D8%A8%D9%87>

«در سال‌های اخیر [سردار حجازی] همچنین افسر میدانی در یکی از جبهه‌های محور مقاومت بوده است.» تصمیم به فراخواندن حجازی از لبنان جایی که پروژه موشک‌های هدایت‌شونده نقطه‌زن کماکان یکی از اولویت‌های نیروی قدس و حزب‌الله است نمونه گویایی از طرح‌های ایران برای پرکردن جای خالی سلیمانی است و نشان می‌دهد که تلاش برای تسلیح و حمایت از گروه‌های ستیزه‌جو در لبنان و سوریه در اولویت قرار دارد.

فرد دیگری که باید تحت‌نظر داشت سردار عبدالرضا شهلائی است که در حال حاضر افسر ارشد نیروی قدس در یمن است اما تجربه‌ای طولانی در فرماندهی در عراق نیز دارد. گزارش شده که در همان شبی که سلیمانی کشته شد شهلائی در عملیات جداگانه‌ای در یمن هدف قرار گرفت اما زنده ماند و مخفی شد. طبق نظر وزارت خارجه (<https://rewardsforjustice.net/english/irgc.html>) شهلائی که به دلیل نقش‌اش در توطئه ترور سفیر عربستان سعودی در سال ۲۰۱۱ در واشنگتن از سوی وزارت خزانه‌داری در فهرست تروریست‌ها قرار گرفته (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/tg1320.aspx>) و برنامه «پاداش برای عدالت» وزارت خارجه نیز ۱۵ میلیون دلار جایزه برای اطلاعات مربوط به او تعیین کرده است «سابقه طولانی در هدف قرار دادن آمریکایی‌ها و متحدان آمریکا در سطح جهان دارد».

ترفع مقام یک دستیار قدیمی و باتجربه مثل حجازی که هم تجربه کار در شام دارد و هم در مقام طرفدار سرسخت رژیم در داخل صاحب اعتبار است این احتمال را برجسته می‌کند که دستورالعمل نیروی قدس ادامه کارزار تهاجمی سلیمانی در منطقه از طریق جنگ نامتقارن نیابتی است. پیامی که از رفتار ایران نتیجه می‌شود این است که به جای توقف و سنگر نشینی ایران حتی ممکن است برای اعمال نفوذ خود در منطقه بیش‌ازپیش بر «رزمندگان بدون مرز» نیروی قدس تکیه کند.

پس از درگذشت سلیمانی رهبر حزب‌الله در سخنانی از نیروهای نیابتی ایران که وی آنان را «محور مقاومت» نامید دعوت کرد که عملیات خود را افزایش دهند تا نیروهای آمریکایی را وادار به خروج از منطقه کنند. متحدان منطقه‌ای آمریکا هم ممکن است هدف حمله باشند چرا که ایران می‌خواهد هزینه همراهی با ایالات متحده و میزبانی نیروهای آمریکایی را بالا ببرد. برای ساکنان کشورهای همسایه ایران پیام آشکار است: کمربندها را ببندید و آماده باشید.

*ماتیو لویت هموند برنامه فروم-وکسلر و مدیر برنامه راینهاارد در انستیتو واشنگتن در زمینه ضد تروریسم و اطلاعات و مؤلف کتاب

حزب الله: ردیای جهانی حزب الله لبنان (<https://www.amazon.com/Hezbollah-Global-Footprint-Lebanons-Party/dp/1626160139>)

ست این مقاله نخستین بار در وب سایت پولیتیکو منتشر شده است

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریۀ ۲۰۲۲ ۱۱

Farzin Nadimi

(</policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology>)

BRIEF ANALYSIS

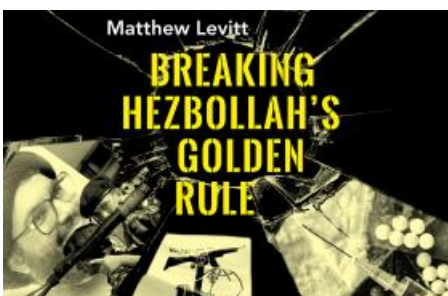
Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریۀ ۲۰۲۲ ۱۱

Simon Henderson

(</policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism>)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

(fa/policy-analysis/rwabt-rb-w-asrayyl/) روابط عرب و اسرائیل

(fa/policy-analysis/trwrysm/) تروریسم

(fa/policy-analysis/mn-ashah/) منع اشاعه

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/lbnan/) لبنان

(fa/policy-analysis/asrayyl/) اسرائیل

(fa/policy-analysis/ayran/) ایران